

народної етики і моралі. Лише в такому аспекті митець визнавав цінність особистості, значущість її свободи, прав і обов'язків у громадянському суспільстві.

Отже, в романі «Людина і зброя» війна засуджується найпослідовніше. І хоча дія роману охоплює лише кілька місяців, проте автор актуалізував часову дистанцію приблизно двох десятиліть років. Нарація у творі – похмура і внутрішньо стримана, оскільки в авторських роздумах звучала тривога за майбутнє свого народу. Вірячи в Україну, духовну нескореність людини, чесну громадянську позицію українського інтелігента, для котрого інтереси нації – визначальний критерій його буття, Олесь Гончар досягнув вершини творчого самовираження: роман «Людина і зброя» – багатопроблемний. У ньому домінують суспільні, філософські, морально-етичні проблеми, серед яких визначальна – антивоєнна, реалізована на усіх структурних рівнях роману.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончар О. Людина і зброя: роман. *Гончар О. Твори: в 7-ми т.* Київ: Дніпро, 1987. Т. 4. 589 с.
2. Довженко О. Національний характер у романах О. Гончара. *Слово і час.* 2005. №12. С. 63-68.
3. Наєнко М. Краса вірності: у творчому світі Олеся Гончара. Київ: Дніпро, 1981. 214 с.
4. Пінчук С. Синтез сучасного і минулого в романах О. Гончара. *Слово про Олеся Гончара: нариси.* Київ: Радянський письменник, 1988. С. 474- 508.

*Адріана Музика,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
студентка 4 курсу факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
к. філол. наук, доцент С. Бородіца*

РОМАН «КОРОНА НА ОДНУ НІЧ» Н. ГУМЕНЮК В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МАСОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Масова література початку ХХІ століття демонструє активний процес жанрової динаміки. Жанрово-стильові трансформації новітньої прози стали об'єктом пильної уваги В. Агеєвої, Т. Гундорової, Д. Г. Кавелті, Р. Семківа, Д. Сторі, С. Філоненко, Р. Харчук та ін., які вказують на гострі полеміки і дискусії про сучасну літературу.

Масова література – це передусім розважальна художня література, що успішно оперує стереотипами масової свідомості та реалізує популістську тактику підкорення публіки, видається великими накладками, надаючи пріоритет художнім відкриттям «високої» літератури. Такі твори пропонують спрощений, зручний читачу спосіб читання. Їм, як правило, притаманні авантюрні або ж мелодраматичні сюжети із зовнішньою напруженою дією переважно зі щасливим фіналом. Серед перерахованих жанрових ознак домінують шаблонність, повторюваність сюжетів, мотивів, образів, серійність, композиційні штампи, традиційні моделі образів персонажів, адже автор, пишучи твір масової літератури, передбачає свою «середньостатистичну» читацьку аудиторію, котра не має на меті самостійно чи незалежно зрозуміти світ. Це зі свого боку породило поширений стереотип про масову літературу як низьку. Відтак вона набула негативного звучання та має суперечливий щодо цього характер.

Відверто, українське літературознавство не дуже толерує масове письменство, означуючи його як тривіальна, комерційна, бульварна, «дешева» література, псевдолітература, сублітература, кітч-література, треш-література, «чтиво» й ін. Зрозуміло, що поняття «масова література» є досить умовним, позначаючи певну жанрову парадигму, до якої входять детективи, трилери,

фантастика, фентезі, «хорор», мелодрами, альтернативна історія та ін. Сьогодні воно закріплене науковою традицією та авторитетом багатьох літературознавців.

Попри негативні характеристики масової літератури, за С. Філоненко, вважаємо, що їй властиві естетична, пізнавальна, виховна, націоформуюча, націозберігаюча функції, які все ж таки дозволяють говорити про неї як соціокультурний і естетичний феномен, «доступний масовому читачеві за своїми змістовими й формальними якостями», заперечуючи його примітивність чи другосортність. У цьому контексті виділяємо романи Н. Гуменюк, котра упродовж останніх десяти років стала популярною українською письменницею, потужно присутньою на книжковому ринку («Янгол у сірому», «Енна», «Вересові меди», «Танець білої тополі», «Та, що ламає вітер» та ін.).

Романи письменниці розсувають межі масової літератури. Численні алюзії, екзистенціальна проблематика, психологізм, ускладнена структура – все це дозволяє говорити про якісну белетристику, яку пише Н. Гуменюк. Її проза різножанрова (казки, оповідання, повісті, романи для дітей, фентезі, «козацьке фентезі», «маленькі повісті про любов», історичні романи, ретродетективи, мелодрами та ін.). Тому цільова аудиторія письменниці дуже широка, адже кожен читач знаходить видання на свій смак та вподобання. Але відзначимо, що насамперед велика проза Н. Гуменюк – інтелектуально-психологічна, як наприклад ретродетектив «Корона на одну ніч» (2019), де авторка описує нелегкий шлях до успіху жінки, красивої і сильної, у випробуваннях буремного ХХ століття (кохання і ненависть, сім'я і її розпад, дружба і зрада), які так болісно вдарили по долі нашого народу [1, с. 305].

Жанр ретродетективу, як не дивно, дозволив письменниці переорієнтуватися на вищий рівень психологізму, посиливши увагу до позасвідомих сфер психіки, внутрішньої боротьби роздвоєного людського «Я».

З іншого боку, Н. Гуменюк вправно поєднала детектив та історичний роман, актуалізувавши інтертекстуальну площину, стилізацію, «текст у тексті», розширивши жанрові межі класичного детективу. Так, детективна історія в романі «Корона на одну ніч» заплутана та непередбачувана, в ній переплітаються кілька сюжетних ліній, що тісно пов'язали минуле і теперішнє. В анотації зазначено: «Неподалік від Варшави, на заміській віллі «Ванесса», відбувся конкурс краси. Увечері на ньому коронували переможницю, а вранці у готелі «Континенталь» її знайшли мертвою» [2, с. 319]. У місцевих газетах вранці не було жодної згадки про таємничу смерть чи навіть про тріумфальну перемогу. Тому закономірне запитання, кому і навіщо знадобилося молоде життя, інтригує навіть нічного порт'є Яна Ковальського, якого як колишнього поліцейського наймає Роман Савицький, що супроводжував на конкурс краси юну Софію Неродову.

У романі дуже уважно авторка описала непростий світ суспільних «вершків» Західної України, їхні злети і падіння, кохання і славу, а також життя простих людей і їхніх сімей на тлі карколомних історичних подій, діяльності таємних товариств і міжнародних інтриг. Тут відсутні «правильні» персонажі, щасливий фінал. Натомість утверджується думка, що часто необдуманість і необачність, подекуди егоїзм, псують життя, а найгірше в цьому те, що його можна втратити просто через випадок, як Софія Неродова, котра могла бпрожити довго й щасливо, і, можливо, взяти участь у модних показах її улюбленої Коко Шанель. Надія Гуменюк тримає увагу читача, максимально розгортаючи хронотоп від передвоєнної Польщі до Литви й України, від Першої світової війни і жовтневого перевороту до сучасності. Події відбуваються за часів Речі Посполитої, що дає змогу зрозуміти, наскільки широкою була географія мандрів головних персонажів та скільки перипетій вони пережили.

Отже, Надія Гуменюк творить у межах сучасної масової літератури, для якої характерні гостра інтрига, психологізм, вставні елементи, прийоми монтажу, екскурси та ретроспекції, ефект недомовленості, який детермінує багатозначність, пріоритет індивідуального, переважно жіночого світосприйняття, своєрідність сюжетно-композиційної організації тексту. Ретродетектив «Корона на одну ніч» органічно поєднав ознаки сентиментального, детективного та історичного романів, представивши «рецепт» українського бестселера: освічений автор – задоволений читач.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуменюк Н. Вересові меди: роман. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 320 с.
2. Гуменюк Н. Корона на одну ніч: роман. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2021. 320 с.
3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.
4. Літературознавча енциклопедія / за ред. Ю. І. Коваліва. Київ: Академвидав, 2007. Т. 2. 624 с.
5. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр: монографія. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2011. 432 с. Чотири монологи про книжку Тамари Гундорової «Кітч і література»: О. Пронкевич, Р. Харчук, А. Матусяк, В. Неборак. *Альманах «ЛітАкцент»*. Вип. 2 / за ред. В. Панченка. Київ: Темпора, 2009. С. 44-57.

Богдана Мирчик

*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
студентка 4 курсу
факультету філології і журналістики*